

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СТИЛІСТИЧНИХ УМІНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ЛІНГВОДИДАКТИЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

У статті здійснено ретроспективний аналіз проблеми формування стилістичних умінь як важливої складової культури мовлення молодших школярів.

Ключові слова: культура мовлення, стилістика, стилістичні вміння, стилістичні вправи і завдання.

Оволодіння мовою як засобом спілкування, пізнання і впливу – необхідна складова становлення і розвитку духовно багатой, соціально активної особистості, здатної плідно і творчо працювати в різноманітних галузях суспільної діяльності. У Державному стандарті початкової загальної освіти (2011 р.) підкреслюється, що основна мета вивчення української мови в початковій школі полягає не лише в опануванні грамоти, засвоєнні доступного кола знань з мови, а й у мовленнєвому розвитку молодших школярів – умінь висловлюватися в усіх доступних для них формах, типах і стилях мовлення. В основу початкового курсу навчання мови покладено практичне ознайомлення учнів з елементарними відомостями про текст, його ознаками та будовою, типами й стилями мовлення, що дає можливість вивчати мовні одиниці на текстовому матеріалі, а також створює умови для формування у молодших школярів умінь сприймати, відтворювати і будувати власні стилістично диференційовані висловлювання в усній і письмовій формах, редагувати їх.

Пропедевтичне засвоєння молодшими школярами виражально-зображувальних засобів української мови, ознайомлення із закономірностями функціонування мовних одиниць у текстах різних типів і стилів сприяють виробленню в учнів комунікативних умінь і навичок, підвищенню рівня їхньої мовленнєвої культури.

Однак спостереження за навчально-виховним процесом на уроках мови, контрольні зрізи щодо володіння молодшими школярами монологічним мовленням, анкетування вчителів дають підстави стверджувати, що робота з формування стилістичних умінь в учнів початкових класів не проводиться на належному рівні. Більшість учителів мають середній рівень знань зі стилістики української мови, недостатньо володіють методикою роботи над текстами різних типів і стилів. Як наслідок, у письмових творчих роботах учнів виявлено низку помилок і недоліків, що спричиняють порушення стильової єдності висловлювань, свідчать про лексичну бідність мовлення, нерозвиненість мовного чуття, невміння комунікативно виправдано, стилістично доцільно використовувати мовностилістичні засоби у текстах різних типів і стилів.

Отже, проблема формування стилістичних умінь молодших школярів у процесі роботи над текстами різних типів вимагає подальшого розроблення. Пошук ефективних шляхів її вирішення не можливий без творчого осмислення й узагальнення наукового доробку відомих вчених минулого і сучасності.

Мета статті – проаналізувати погляди відомих педагогів і методистів на проблему формування стилістичних умінь в учнів початкових класів у процесі роботи над текстами різних типів.

Аналіз лінгводидактичної літератури свідчить, що проблема формування мовленнєвих умінь молодших школярів розроблялася вченими ще в дореволюційний період. Серед найбільш плідних напрямів стилістичної роботи були такі: увага до питань граматичної стилістики і культури мовлення, орієнтація на стилі мовлення під час добору дидактичного матеріалу, виконання логіко-стилістичних вправ і завдань, рідше – аналіз стилістичних помилок, допущених учнями у творах і переказах.

Зокрема, Ф. Буслаєв головне завдання навчання мови вбачав у тому, щоб діти добре розуміли прочитане і вміли правильно висловлюватися в усній і писемній формах. У праці "О преподавании отечественного языка" (1844 р.) вчений здійснив теоретичний аналіз стилістичних засобів мови й обґрунтував необхідність їх опрацювання в школі. Він наголошував на тому, що така робота обов'язково "повинна базуватися на граматиці, бо вона (стилістика – Я.Н.) є не що інше, як та сама граматики, тільки в безперервному застосуванні до читання творів письменників і до власного твору [4, с. 269]". У початкових класах Ф. Буслаєв рекомендував практичне ознайомлення зі стилістикою шляхом аналізу текстів різних стилів.

Дотримуючись думки про творче вивчення мови і практичне оволодіння законами її виразності, І. Срезневський [16] найкращим засобом засвоєння усього багатства мови вважав виконання граматичних вправ. Він пропонував поєднувати вправи з читання зразкових літературних текстів із вправами на спостереження, зіставлення й аналіз мовних явищ, усними та письмовими розповідями учнів. У систему

граматико-стилістичних вправ педагог включив завдання на синонімічну заміну синтаксичних конструкцій, їх порівняння, з'ясування семантико-стилістичних відмінностей.

К. Ушинський був переконаний у тому, що навчання мови в школі має такі цілі: "по-перше, розвинути в дітей ту природжену здібність, яку називають даром слова; по-друге, ввести дітей у свідоме володіння скарбами рідної мови; і, по-третє, допомогти їм засвоїти логіку цієї мови, тобто її граматичні закони... [18, с. 217]". Незважаючи на те, що термінами "стилістика", "стилістичні вміння" він майже не користувався, багато питань, розглянутих ученим, пов'язані з ними. У книгах для читання "Детский мир" (1861 р.) та "Родное слово" (1864 р.), крім творів художньої літератури та усної народної творчості, він використовував і так звані "ділові статті", що містили матеріали з природознавства, географії та історії. Розроблена ним система логіко-стилістичних вправ була спрямована на формування мовленнєвих умінь учнів з опорою на елементарні граматичні та стилістичні знання.

Стилістичне спрямування у добірї дидактичного матеріалу для уроків мови та читання спостерігаємо й у методичній системі М. Бунакова [3]. Обґрунтувавши важливість використання текстів різних стилів з метою естетичного виховання й інтелектуального розвитку дітей, він пропонував використовувати на уроках не тільки твори художньої літератури, а й ділові та науково-популярні тексти, намагався розв'язати питання про диференційований підхід до роботи над ними. Учений подав багато цінних порад і вказівок щодо методики організації та проведення читання й переказу текстів різних стилів.

Отже, короткий огляд навчально-методичної літератури дореволюційного періоду свідчить, що вже у той час учені досліджували питання вивчення граматики в стилістичному аспекті, формування на цій основі мовленнєвих умінь і навичок. У теоретичних працях висвітлювалися проблеми граматичної синонімії та культури мовлення, а в практичних посібниках було здійснено спробу розробити вправи і завдання стилістичного характеру.

У 20-40-х роках ХХ ст. поглиблюються наукові засади розвитку усного й писемного мовлення, здійснюються спроби з'ясувати типологію учнівських творів залежно від теми та мети висловлювання. Поділяючи погляди Ф. Булаєва і К. Ушинського, російські вчені В. Богородицький, М. Рибникова, О. Шахматов, В. Чернишов та ін. критикують однобічне ставлення в тогочасній школі до завдань стилістики – навчання школярів пишномовно писати літературні твори, не замислюючись над їх змістом. На думку науковців, робота зі стилістики тісно пов'язана з підвищенням культури мовлення і полягає в тому, щоб учні глибоко і досконало оволоділи виражально-зображувальними засобами мови, навчилися говорити правильно і гарно.

Теоретичні підходи до навчання стилістики в середній і старшій школах у цей період розроблялися К. Бархіним, О. Пешковським, В. Добромисловим та ін. У їхніх працях особлива увага приділялась питанням стилістичного аналізу текстів, обґрунтуванню важливості застосування на уроках мови стилістичного спостереження та експерименту, накресленню шляхів їх проведення. Розроблені ними стилістичні вправи були спрямовані на уточнення і збагачення словника учнів, ознайомлення з виражально-зображувальними засобами мови, формування навичок доцільного використання синонімічних граматичних форм і конструкцій відповідно до їх стилістичного забарвлення.

Для розвитку лінгвістичної науки 20-40-х рр. велике значення мають праці Л. Булаховського, який розглядав проблеми стилістики не тільки в мовознавчому, а й методичному аспекті. Під його керівництвом був створений перший окремий курс стилістики української мови для педагогічних закладів – "Нариси української стилістики" (1930 р.); у співавторстві з О. Білецьким розроблені методичні рекомендації, підручники для старшої школи. Учений обґрунтував положення про єдність вивчення граматики зі стилістикою. На його думку, знання граматики мови забезпечить не тільки правильність мовлення, а і його виразність, красу, стилістичну вправність. Водночас Л. Булаховський підкреслював, що стилістичні вміння і навички учнів мають формуватися шляхом читання, наслідування кращих зразків літературної мови.

В Україні першими серед вітчизняних методистів торкнулися проблеми формування мовленнєвих умінь і навичок учнів С. Русова, О. Курило, О. Синявський та ін. Важливе місце у цьому процесі вони відводили засвоєнню законів культури мовлення, стилістики й поезики. Зокрема, С. Русова, розглядаючи стилістику та поезику мовлення "як найкращі розуміння краси, сили мови, уміння і самому якнайкраще висловити своє почуття, свою думку", рекомендувала знайомити учнів з їх засобами одразу після вивчення початкового курсу граматики [15, с. 248]. На думку дослідниці, формуючи стилістичні вміння школярів, необхідно завжди пам'ятати про те, що "мова є виразом різних думок"; про "красу словесної форми і різноманітних словесних комбінацій", "шкідливість вербалізму, тобто зловживання мовою без конкретного змісту [15, с. 245]". Погоджуючись з думкою А. Дауге про те, що найкращий засіб розвинути словесний дар дитини – це давати їй писати про все, що вона хоче, чим цікавиться, педагог пропонувала використовувати завдання на переказ і створення власних висловлювань різних типів і стилів.

Питання культури мовлення і стилістики української мови також досліджував І. Огієнко. Дотримуючись думки, що лише рідна мова, може забезпечити повноцінне життя людини, він відстоював "досконале оволодіння нею учнями", створив ряд підручників і посібників для школи та самонавчання. Серед них важливими для нашого дослідження є такі: "Українська граMATика" (1918 р.), "Наглядна таблиця милозвучності української мови" (1923 р.), "Український стилістичний словник" (1924 р.) та ін.

Заслугує на увагу в розрізі досліджуваної проблеми і посібник А. Машкіна "Методика рідної мови" (1930 р.). У праці обґрунтовано важливість стилістично спрямованого навчання рідної мови в масовій

школі просвіти, з урахуванням складності вивчуваного матеріалу розроблено рекомендації щодо застосування на заняттях різних видів стилістичної роботи. Особливе місце відведено вправам на збагачення лексичного запасу учнів, доцільне вживання синонімів, уникнення тавтології, заміну однієї конструкції іншою тощо.

Таким чином, у 20-40-х рр. увага дослідників в основному зосереджується на проблемах методики розвитку мовлення та викладання граматичної стилістики у старших класах. З цією метою використовуються лексико- та граматико-стилістичні вправи, творчі завдання. Однак рівень розвитку лінгвістичної науки не дозволив створити чітку систему стилістичної роботи: не було визначено обсяг знань зі стилістики, умінь та навички, яких учні повинні були набути у результаті виконання запропонованих вправ. У цей період уперше в історії розвитку методики була висловлена думка (Пешковський О., Рождественський М.) про необхідність формування стилістичних умінь в учнів з перших років навчання.

Післявоєнні 50-60-ті роки позначені насамперед істотними успіхами лінгвістичної науки, започаткуванням функціонального підходу до засвоєння мовних явищ. У російській методиці висвітлюються теоретичні засади навчання стилістики в основній і старшій школах, пропонуються методи і прийоми формування в учнів граматико-стилістичних умінь і навичок (Добромислов В., Голушкова О., Мучник Б., Текучов О., Федоренко Л. та ін.). Ученими здійснюються спроби розкрити сутність поняття "стилістичні помилки", систематизувати їх (Воронін М., Добромислов В., Мішурова Г., Пльонкін М., Сулименко Н., Шаповалова Т. та ін.). На жаль, у роботах методистів немає єдиного підходу ні до термінологічного визначення самого поняття, ні до пояснення причин появи стилістичних помилок, їх класифікації.

На необхідність поліпшення стилістичної грамотності учнів середніх і старших класів шляхом збагачення їхнього мовлення стилістичними засобами мови звертають увагу й українські дослідники (Запорожченко О., Кулик Б., Масюкевич О., Масальський В., Серета Ф., Ситник М., Шлаган Я. та ін.).

Результати лінгвістичних і психолінгвістичних досліджень 70-80-х років зумовили потребу перегляду і вдосконалення методики навчання мови з погляду впровадження комунікативно-діяльничого і функціонально-стилістичного підходів. Так, М. Львов стверджував, що без функціонального підходу в навчанні мови неможливе успішне оволодіння нею, і наполягав на вивченні "граматики мовлення". Під цим поняттям він розумів формування в учнів умінь "давати стилістичну оцінку граматичним засобам мови (частинам мови, їх формам, синтаксичним конструкціям)" [9, с. 64]. На думку М. Львова, такі стилістичні вміння можна формувати під час вивчення більшості тем не тільки в учнів середніх і старших, а й навіть 1-3-х класів. На жаль, методист хоч і зазначав про важливість стилістичної спрямованості у розвитку мовлення молодших школярів, проте сам такої спроби не здійснив.

Подальші дослідження проблеми навчання мови на засадах функціонально-стилістичного підходу в середніх і старших класах (Іконников С., Капінос В., Кордун П., Мельничайко В., Молодцова С., Пентилок М., Стельмахович М. та ін.), виявлення рівнів знань молодших школярів зі стилістики та культури мовлення (Чижова Т.) стали основою для впровадження стилістичної роботи на уроках мови в початковій школі.

Питання розвитку художнього мовлення молодших школярів найбільш глибоко досліджуються В. Сухомлинським [17]. У процесі формування мовленнєвих умінь і навичок учнів особливого значення він надає лексико-стилістичній роботі, збагаченню словника учнів, розкриттю "найтонших відтінків" значень, формуванню в учнів умінь змістовно й образно викладати свою думку. На уроках рідної мови рекомендує використовувати творчі роботи різних видів – твори-мініатюри, казки, твори-розповіді, описи, роздуми.

Українські та російські методисти (Нечай Л. [12], Пентилок М. [13], Журжина Ш. [7], Львов М. [8], Маяцков М. [10] та ін.) на сторінках фахових журналів і в наукових збірниках порушують питання про доцільність стилістичної роботи на уроках рідної мови в початкових класах, висвітлюють окремі її аспекти. Дослідники зазначають, що молодші школярі спроможні не тільки знаходити певні мовностилістичні одиниці, з'ясувати їх значення та емоційне забарвлення, а й вживати їх з огляду на мету і сферу використання мовлення, інтуїтивно визначати приналежність тексту до певного стилю, виявляти стилістичні помилки і недоліки. Але оскільки рівень сформованості таких стилістичних умінь і навичок невисокий, на уроках мови і читання необхідно ознайомлювати школярів з елементарними теоретичними відомостями зі стилістики та систематично застосовувати спеціальні вправи і завдання, створивши тим самим підґрунтя для свідомого формування в учнів мовленнєвих умінь і навичок. Однак, як свідчать результати аналізу методичних досліджень того часу, такої системи стилістичної роботи в початковій школі 70-х років розроблено й апробовано так і не було.

Починаючи з 80-х років простежується зростання інтересу науковців до проблеми навчання мови й мовлення молодших школярів на функціонально-стилістичній основі. Особливу увагу вчені приділяють питанням ознайомлення учнів з поняттям "текст", його типами і структурою, роллю мовних засобів в організації тексту, їх функціональним призначенням. Зарубіжні (Асташов М., Ладиженська Т., Львов М., Чижова Т. та ін.) і вітчизняні методисти (Бадер В., Варзацька Л., Собко В., Сугейко Л. та ін.) здійснюють спроби визначити сукупність комунікативно-стилістичних умінь, необхідних для побудови текстів різних типів, розробити зміст і методику навчання молодших школярів свідомо вживати мовні засоби з огляду на адресата, мету й сферу використання.

Під керівництвом Т. Ладиженської, з ім'ям якої пов'язане виокремлення методики розвитку мовлення в окремий розділ лінгводидактики, було створено експериментальну програму "Речь". В її основу покладено теорію синтаксису цілого тексту. З урахуванням комунікативно-діяльнісного і функціонально-стилістичного підходів авторами програми визначено необхідні мовленнєві вміння і навички школярів, методичні шляхи їх формування. Особливе значення для нашого дослідження має книга Т. Ладиженської "Речь. Речь. Речь" (1990 р.), у якій пропонуються різноманітні завдання, спрямовані на формування вмінь добирати найдоцільніші мовні засоби, створювати власні висловлювання з урахуванням мети й сфери комунікації.

У дослідженнях Т. Чижової ([19] та ін.) визначено зміст стилістичної роботи, описано етапи, принципи, методи і прийоми формування стилістичних умінь в учнів 2-8 класів. Спираючись на експериментальну перевірку рівня знань молодших школярів зі стилістики та культури мовлення, учена доводить доцільність і необхідність пропедевтичного засвоєння елементарних стилістичних понять й формування на цій основі стилістичних умінь в учнів початкової школи. До змісту стилістичної роботи на I етапі навчання (2-3 класи) Т. Чижова відносить пропедевтичне вивчення стилістичних особливостей морфологічних категорій, засвоєння синонімічних засобів мови, спостереження за їх стилістичною функцією в мовленні.

Спираючись на основні положення теорії мовленнєвої діяльності, М. Асташов [1] визначає комунікативно-стилістичні вміння, необхідні для побудови текстів-описів художнього і наукового стилів, розробляє методику навчання учнів свідомо добирати та вживати мовностилістичні засоби у власних письмових висловлюваннях. Цінним для нашого дослідження є висновок ученого про те, що тільки за умов усвідомлення учнями залежності використання мовних засобів від мети й умов спілкування можна забезпечити розвиток комунікативно доцільного мовлення молодших школярів [1, с. 48].

М. Вашуленко основну мету навчання української мови молодших школярів убачає у формуванні й удосконаленні вмінь і навичок володіння мовою в усіх сферах і видах мовленнєвої діяльності, доступних для молодших школярів [6, с. 12]. Він підкреслює важливість формування в учнів умінь усвідомлено ставитись до функціонального призначення виучуваних частин мови та окремих граматичних засобів, що виявляються в реченні, тексті; добирати їх відповідно до завдань і умов спілкування.

Узагальнивши відомості про текст, сформулювавши його функціонально-комунікативні ознаки та приналежність до однієї з форм суспільно-мовленнєвої діяльності, М. Плющ і Н. Грипас [14] накреслюють шляхи організації систематичної роботи над художнім текстом у початковій школі, подають конкретні методичні поради щодо використання різних видів роботи над семантикою слова з урахуванням елементів лінгвостилістичного аналізу тексту.

Л. Варзацька звертає увагу на важливість систематичної роботи над функціональними стилями в школі, відзначає недостатність уваги вчителів до формування стилістичних умінь і навичок в учнів. У її дослідженнях ([11] – у співавторстві з Л. Шевченко; [5] та ін.) науково обгрунтовано методику вивчення української мови на засадах теорії мовленнєвої діяльності та вчення про текст. Розроблено систему розвитку монологічного мовлення молодших школярів, в основі якої робота над змістом і структурою висловлювань різних типів і стилів, спостереження над особливостями вживання і добору мовних одиниць з огляду на адресата, мету й сферу використання мовлення.

У посібнику Д. Кравчука "Писемне мовлення учнів 1-3 класів" (1984 р.) увага вчителів спрямовується на формування в школярів умінь "створювати висловлювання відповідно до тих життєвих умов, у яких відбувається мовлення". Методист підкреслює, що за правильно організованої роботи над текстом уже в кінці навчального року першокласники можуть скласти тексти, наближені до певного стилю. Таку роботу Д. Кравчук рекомендує проводити поступово, без викладання теорії, шляхом спостереження за вираженням тієї самої думки в текстах різних стилів, показу зразка та його аналізу.

Грунтовні та різнопланові дослідження розвитку мовлення молодших школярів на засадах комунікативно-діяльнісного і функціонально-стилістичного підходів належать В. Бадер. Ученою розроблено методику засвоєння мовних засобів у процесі граматико-стилістичного аналізу текстів розмовного, художнього, наукового і ділового стилів; запропоновано та експериментально перевірено систему вправ репродуктивного, конструктивного, творчого характеру, спрямовану на засвоєння елементарних відомостей з функціональної стилістики та формування "комунікативно-стилістичних умінь", необхідних для "свідомого моделювання учнями власних стилістично диференційованих висловлювань [2, с. 35]".

Слід також зазначити, що досліджувана нами проблема частково висвітлюється і на сторінках фахових видань (зокрема, "Початкова школа", "Початкова освіта", "Рідна школа") та у збірниках наукових праць. Українськими методистами розглянуто такі питання: ознайомлення учнів зі стилістичними різновидами текстів (Бадер В.; Лобчук О., Герлянд О.; Собко В.); перспективність у навчання стилістики, вивчення елементів стилістики у 4 класі (Сугейко Л.); ознайомлення учнів зі стилістичними особливостями лексики (Гужанов С., Ткачук Г., Пономарьова К., Френкель Н. та ін.), стилістична робота під час вивчення частин мови (Бадер В., Лазаренко Н., Нечай Л., Пентилюк М., Яковенко Л. та ін.), речення (Гетманчук Н.); стилістичний аналіз на заняттях з мови в початковій школі (Мамчич О., Калініна І.; П'янтковська А.) тощо. У посібнику "Робота з стилістики в 4-6 класах" (1984 р.) М. Пентилюк подає методичні рекомендації та наводить зразки стилістичних вправ, які доцільно використовувати на уроках мови в початкових класах під час вивчення різних розділів програми.

Науково-теоретичний аналіз наявних дисертаційних досліджень засвідчив, що більшість із них стосується питань навчання стилістики в основній і старшій школах (Гамрецький І., Кордун П., Кучеренко І., Лопушинський І., Нікітіна А., Пентилюк М. та ін.), декілька досліджень присвячено вищій школі (Баранник Н., Каліш В., Попова О.). У дисертаціях з методики навчання мови й розвитку мовлення молодших школярів розглядаються лише окремі аспекти цієї проблеми: граматико-стилістичний аналіз як засіб розвитку мовлення, взаємозв'язок у розвитку усного і писемного мовлення на функціонально-стилістичній основі (Бадер В.); навчання будувати висловлювання різних типів на основі спостережень у природі (Міненко Л.); формування вмінь складати стилістично диференційовані тексти-описи (Собко В.); використовувати частини мови як функціонально-стилістичні засоби зв'язності тексту (Гац Н.); збагачення словника синонімами як засобом увиразнення мовлення (Пономарьова К.); перспективність і наступність формування стилістичних умінь в учнів початкових і 5 класів (Сугейко Л.).

Таким чином, аналіз лінгводидактичної літератури з проблеми дослідження дає змогу стверджувати наступне:

– проблемам стилістики і культури мовлення молодших школярів увага вчених приділялася ще в дореволюційний період (праці Буслаєва Ф., Срезневського І., Бунакова М., Ушинського К. та ін.). Починаючи з 20-30 рр. ХХ ст. в Україні їх досліджували І. Огієнко, С. Русова, О. Синявський, О. Курило, В. Сухомлинський, Л. Нечай, М. Пентилюк; у Російській Федерації – О. Пешковський, М. Рождественський, Л. Федоренко, М. Львов, Т. Чижова та ін. Не зменшується зацікавленість науковців проблемою і в наш час (Бадер В., Варзацька Л., Вашуленко М., Пономарьова К., Собко В., Сугейко Л. та ін.);

– незважаючи на достатню кількість досліджень щодо навчання мови й розвитку мовлення на функціонально-стилістичній основі, проблема формування стилістичних умінь молодших школярів у процесі роботи над текстами різних типів залишається актуальною. Питанням навчання стилістики у початкових класах присвячені лише окремі параграфи в посібниках і статті у фахових журналах, декілька дисертаційних досліджень.

Використані джерела

1. Асташов Н. А. Условия и возможности функционально-стилистической дифференциации письменной речи учащихся 3 класса : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Асташов Николай Алексеевич. – М., 1984. – 221 с.
2. Бадер В. І. Розвиток усного і писемного мовлення молодших школярів / В. І. Бадер. – К. : А.П.Н., 2000. – 316 с.
3. Бунаков Н. Ф. Избранные педагогические сочинения / Н. Ф. Бунаков. – М. : Изд-во Акад. пед. наук РСФСР, 1953. – 412 с.
4. Буслаев Ф. И. Преподавание отечественного языка : [учеб. пособ.] / Ф. И. Буслаев. – М. : Просвещение, 1992. – 512 с.
5. Варзацька Л. О. Навчання мови й мовлення на основі тексту : метод. посіб. / Л. О. Варзацька. – Кам'янець-Подільський : Абетка, 2001. – 112 с.
6. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення в початковій школі : метод. посіб. / М. С. Вашуленко. – К. : Освіта, 2006. – 268 с.
7. Журжина Ш. В. Стилистические упражнения в связи с изучением глагола / Ш. В. Журжина // Начальная школа. – 1968. – № 1. – С. 39-43.
8. Львов М. Р. Работа над изобразительными средствами языка художественных произведений / М. Р. Львов // Начальная школа. – 1969. – № 12. – С. 7-13.
9. Львов М. Р. Тенденции развития речи учащихся : пособ. для студентов пед. ин-та. Вып. 2 / М. Р. Львов. – М. : МГПИ, 1979. – 79 с.
10. Маяцков Н. А. Стилистические упражнения на уроках грамматики и чтения / Н. А. Маяцков // Начальная школа. – 1966. – № 4. – С. 37-39.
11. Методика розвитку зв'язного мовлення молодших школярів : метод. реком. для студ. педінститутів та учнів педучилищ : в 2 ч. / [укл. Л. О. Варзацька, Л. М. Шевченко]. – К. : РНМК, 1992.
12. Нечай Л. Д. Стилiстичнi вправи на уроках мови / Л. Д. Нечай // Початкова школа. – 1976. – № 5. – С. 19-23.
13. Пентилюк М. І. Лексико-стилістична робота з дієсловом / М. І. Пентилюк // Початкова школа. – 1973. – № 2. – С. 44-47.
14. Плющ М. Я. Робота над текстом у початкових класах : посіб. для вчителів /
15. М. Я. Плющ, Н. Я. Грипас. – К. : Рад. школа, 1986. – 168 с.
16. Русова С. Вибрані педагогічні твори : у 2 кн. / Софія Русова ; [за ред. Є. І. Коваленко]. – Кн. 2. – К. : Либідь, 1997. – 320 с.
17. Срезневский И. И. Об изучении родного языка вообще и особенно в детском возрасте / И. И. Срезневский // Русское слово : избр. труды / И. И. Срезневский ; сост. Н. А. Кондрашов. – М. : Просвещение, 1986. – С. 103-161.
18. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1977. – Т. 5 : Статті. – 639 с.

19. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори : в 2 т. : [пер. з рос.] / К. Д. Ушинський ; [редкол. : В. М. Столетов (голова) [та ін.]. – К. : Рад. школа, 1983. – Т. 2 : Проблеми російської школи / [склав і підгот. до друку Е. Д. Дніпров ; за ред. О. І. Пискунова]. – 359 с.
20. Чижова Т. И. Основы методики обучения стилистике в средней школе : учеб. пособ. / Т. И. Чижова. – М. : Просвещение, 1987. – 176 с.

Yanko N.

**THE PROBLEM OF FORMING STYLISTIC SKILLS OF JUNIOR SCHOOLCHILDREN
IN LINGUA-DIDACTIC LITERATURE**

The problem of stylistic skills formation as an important part of junior schoolchildren's speaking competence is analyzed in article.

Key words: *speech culture, stylistics, stylistic skills, stylistic exercises and tasks.*

Стаття надійшла до редакції 07.11.11